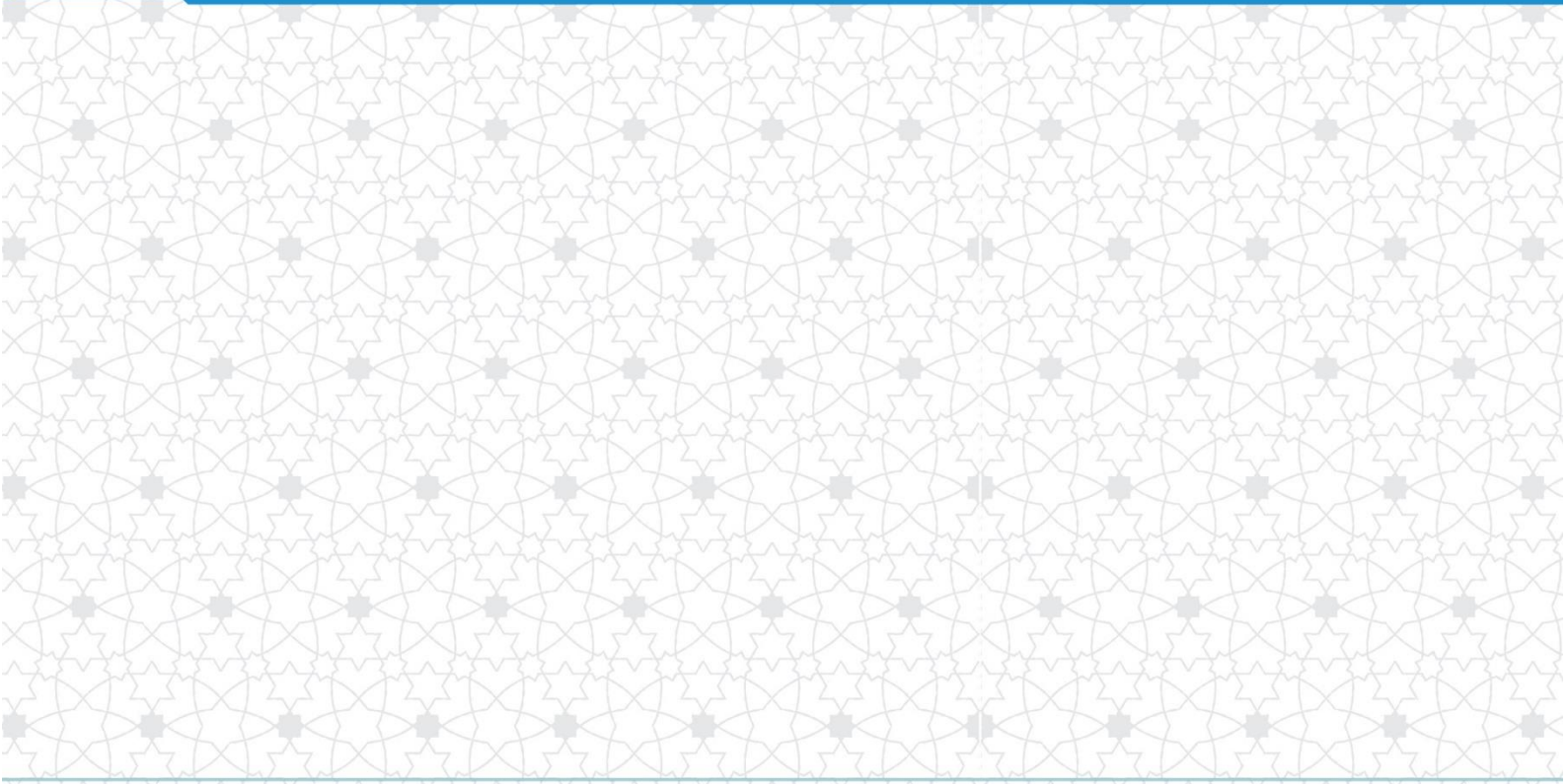

بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور (۹): بودجه شرکت‌های دولتی

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۹۷۳۰

کد موضوعی: ۲۳۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور (۹): بودجه شرکت‌های دولتی

نام دفتر: مطالعات بخش عمومی (گروه)

تهیه و تدوین کنندگان: مهتاب قراخانلو، عاطفه حسینی

ناظران علمی: سیدعباس پرهیزکاری؛ سیدمحمدحسین فاطمی

اظهار نظر کننده: امین‌اله پاک‌نژاد (دفتر حقوقی)

ویراستار ادبی: —

صفحه آرا: —

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور

۲. شرکت‌های دولتی

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۳/۰۱/۲۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۲/۱

به نام خدا

فهرست مطالب

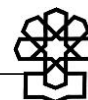
۱	چکیده
۱	خلاصه مدیریتی
۳	۱. مقدمه
۴	۲. برداشت یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی به موجب بند ب تبصره ۱۳
۷	۳. تعداد شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت
۷	۴. بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت
۹	۵. منابع و مصارف شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت
۱۰	۴-۱. درآمد و هزینه
۱۴	۴-۲. مالیات و سود علی‌الحساب
۱۶	۴-۳. سود و زیان
۱۸	۴-۴. هزینه‌های سرمایه‌ای
۲۰	۵. جمع‌بندی
۲۰	منابع و مأخذ

فهرست جداول

۵	جدول ۱. نسبت یک درصد هزینه به کل سود هر شرکت دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳
۶	جدول ۲. نسبت یک درصد هزینه به کل هزینه‌های سرمایه‌گذاری (از محل منابع داخلی) هر شرکت دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳
۷	جدول ۳. تعداد شرکت‌های سودده و سر به سر و زیان‌ده مصوب و عملکرد سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۷
۹	جدول ۴. منابع شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۳
۱۰	جدول ۵. مصارف شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۳
۱۲	جدول ۶. هفت شرکت دولتی دارای بیشترین درآمد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳
۱۴	جدول ۷. هفت شرکت دولتی دارای بیشترین درآمد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ و عملکردی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۳

فهرست نمودارها

۸	نمودار ۱. روند منابع و مصارف شرکت‌های دولتی
۸	نمودار ۲. روند بودجه شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵
۱۱	نمودار ۳. ارقام مصوب و عملکرد درآمد شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۳۹۷-۱۴۰۳
۱۱	نمودار ۴. ارقام مصوب و عملکرد درآمد شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۳۹۷-۱۴۰۳ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵
۱۲	نمودار ۵. ارقام مصوب و عملکرد هزینه شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۳۹۷-۱۴۰۳
۱۳	نمودار ۶. ارقام مصوب و عملکرد هزینه شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۳۹۷-۱۴۰۳ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵
۱۴	نمودار ۷. نسبت هزینه‌ها به درآمدهای شرکت‌های دولتی برای ارقام مصوب و عملکردی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۳
۱۵	نمودار ۸. سود سهام مصوب و عملکرد شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۳
۱۵	نمودار ۹. سود سهام شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه ۱۴۰۳
۱۶	نمودار ۱۰. سهم مالیات شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳
۱۷	نمودار ۱۱. سود آورترین شرکت‌ها در عملکرد سال ۱۴۰۱
۱۸	نمودار ۱۲. زیان آورترین شرکت‌ها در عملکرد سال ۱۴۰۱
۱۹	نمودار ۱۳. هزینه‌های سرمایه‌ای مصوب و عملکرد (به قیمت‌های جاری و ثابت سال ۱۳۹۵) شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۳
۲۰	نمودار ۱۴. هزینه‌های سرمایه‌ای از محل منابع داخلی شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ به تفکیک امور

بررسی بخش دوم لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور (۹): بودجه شرکت‌های دولتی

چکیده

منابع و مصارف شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، حدود ۲۹.۷ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲ رشد داشته است. گفتنی است که اگر بودجه شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت (با حذف اثر تورم) مورد بررسی قرار گیرد، مشخص می‌شود گردش مالی این شرکت‌ها در یک بازه زمانی ۱۳ ساله، از یک روند کلی نزولی برخوردار بوده است. از سوی دیگر در بند ب تبصره ۱۳ قانون بودجه سال ۱۴۰۳، کسر یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی (به استثنای هزینه‌های سود و جریمه‌های بانکی و بیمه) و تخصیص آن برای امور فرهنگی مورد توجه قرار گرفته است. بر اساس بند مذکور مقرر است ۳۶ هزار میلیارد تومان از محل هزینه‌های شرکت‌های دولتی به ردیف‌های مندرج در جدول ۱۲ لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ تخصیص داد شود. حکم مذکور به دلیل بالا بودن رقم آن و همچنین شمول همه شرکت‌های دولتی (حتی شرکت‌های زیانده و دارای زیان انباشته) مشکلات زیادی را برای شرکت‌های مذکور ایجاد خواهد کرد. شایان ذکر است که یک درصد از هزینه در ۷۷ شرکت دولتی سودده از کل رقم سود پیش‌بینی شده برای سال آینده بیشتر است (این رقم در برخی شرکت‌ها بیش از ۴۰۰ برابر سود آن شرکت و در برخی دیگر از شرکت‌ها بیش از ۱۰۰۰ برابر هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت از محل منابع داخلی است). این در حالی است که برای ۱۸۰ شرکت اساساً سود صفر پیش‌بینی شده و پرداخت یک درصد هزینه در خصوص آنها در عمل با احتمال قابل توجهی مساوی با زیان خواهد بود. در مجموع می‌توان گفت این رقم برای ۲۵۷ شرکت دولتی (معادل ۷۶ درصد از شرکت‌های دولتی) بیشتر از کل سود این شرکت‌هاست. واضح است که تصویب احکام این چینی و خروج منابع مالی شرکت‌های دولتی در این مقیاس، کارکرد اساسی شرکت‌های دولتی یعنی سرمایه‌گذاری را مختل خواهد کرد.

خلاصه مدیریتی

بیان / شرح مسئله

منابع و مصارف شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، حدود ۲۹.۷ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲ رشد داشته است. گفتنی است که اگر بودجه شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت (با حذف اثر تورم) مورد بررسی قرار گیرد، مشخص می‌شود گردش مالی این شرکت‌ها در یک بازه زمانی ۱۳ ساله، از یک روند کلی نزولی برخوردار بوده است.

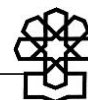
نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

مهمترین تغییر قانون بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به قوانین قبلی در حوزه شرکت‌های دولتی، کسر یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های مذکور (به استثنای هزینه‌های سود و جریمه‌های بانکی و بیمه) برای امور فرهنگی است که در بند ب تبصره ۱۳ قانون بودجه سال ۱۴۰۳ مورد توجه قرار گرفته است. در قوانین بودجه قبلی بعضاً احکامی برای برداشت درصدهایی از هزینه‌های شرکت‌های دولتی تصویب شده بود ولی این اولین بار است که مقرر شده یک درصد از کل هزینه شرکت‌های دولتی به امور فرهنگی تخصیص داده شود بدون آنکه حداقل شرکت‌های زیانده از پرداخت این مبالغ معاف شوند. علاوه بر این، مصارف حاصل از یک درصد هزینه شرکت‌های دولتی، در قالب جدول ۱۲ تحت عنوان «توزیع اعتبارات بند ب تبصره ۱۳» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ مد نظر قرار گرفته است که اعتبار آن بالغ بر ۳۶ هزار میلیارد تومان است. شایان ذکر است که یک درصد از هزینه در ۷۷ شرکت دولتی سودده از کل رقم سود پیش‌بینی شده برای سال آینده بیشتر است (این رقم در برخی شرکت‌ها بیش از ۴۰۰ برابر سود آن شرکت و در برخی دیگر از شرکت‌ها بیش از ۱۰۰۰ برابر هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت از محل منابع داخلی است). این در حالی است که برای ۱۸۰ شرکت اساساً سود صفر پیش‌بینی شده و پرداخت یک درصد هزینه در خصوص آنها در عمل با احتمال قابل توجهی مساوی با زیان خواهد بود. در مجموع می‌توان گفت این رقم برای ۲۵۷ شرکت دولتی (معادل ۷۶

درصد از شرکت‌های دولتی) بیشتر از کل سود این شرکت‌هاست. درج احکام این چینی در کنار خروج همیشگی ۷۵ درصد از سود شرکت‌های دولتی آن هم به صورت علی‌الحساب و پیش از تحقق سود، باعث تضعیف توان سرمایه‌گذاری شرکت‌ها خواهد شد. بدیهی است که اخذ این مبالغ منجر به کاهش درآمد و سودآوری شرکت‌های سودده خواهد شد به نحوی که در عمل برخی شرکت‌های سودده تبدیل به زیانده شده و در برخی دیگر از شرکت‌ها نیز تمام یا بخشی از سود باقیمانده در شرکت (که مشمول خروج همیشگی ۷۵ درصدی نشده) نیز به این نحو از شرکت خارج خواهد شد. واضح است که نتیجه این اقدام در شرکت‌های زیانده نیز تعمیق زیان و انباشت بیشتر آن خواهد بود. اخذ درصدی از هزینه شرکت‌های دولتی مستقل از مصارف آن، به دلیل آنکه بخش مهمی از هزینه‌ها در بسیاری از شرکت‌ها، مربوط به خرید مواد اولیه تولید و به طور کلی هزینه تمام شده تولید است، با منطق کارشناسی قابل توجیه نیست. علاوه بر این، برداشت درصدی از هزینه شرکت‌های زیانده و دارای زیان انباشته نیز نه تنها به جهت کارشناسی توجیه‌پذیر نیست بلکه به معنای تعمیق زیان در شرکت‌های مذکور است. بر این اساس تذکر این نکته ضروری است که یکی از دلایل مهم زیانده بودن شرکت‌های دولتی و تداوم زیان در آنها، این جنس سیاست‌گذاری‌ها بوده و هست.

با بررسی منابع و مصارف بودجه شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه ۱۴۰۳، برخی نکات به شرح ذیل قابل بیان است:

- تعداد شرکت‌های سودده و سربه‌سر در پیوست ۳ لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ برابر با ۳۲۳ شرکت و تعداد شرکت‌های زیان‌ده ۱۵ شرکت است. نکته‌ای که در این خصوص وجود دارد بالا بودن تعداد شرکت‌های زیان‌ده در عمل است (حدود ۱۵۰ شرکت در عملکرد شش ماهه سال ۱۴۰۲). واضح است که درج شرکت‌های زیان‌ده به عنوان شرکت‌های سودده و سربه‌سر، باعث کاهش شفافیت بودجه و غیر واقعی شدن آن می‌شود.

● درآمد شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱، رشد ۳۶,۳ درصدی داشته است. هزینه شرکت‌های دولتی نیز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲، رشد ۴۱ درصدی داشته است.

● سود علی الحساب شرکت‌های دولتی در لایحه سال ۱۴۰۳، حدود ۷۷ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲ رشد داشته است. شرکت‌های ملی نفت ایران، بانک مرکزی، ملی گاز، ایمیدرو، پالایش نفت آبادان، تهیه و تولید مواد معدنی، ملی پتروشیمی، ارتباطات زیر ساخت، فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی و سازمان بنادر و دریانوری بیش از ۷۰ درصد از سود پیش‌بینی شده شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۳ را پرداخت خواهند کرد. شایان ذکر است بالاترین مالیات نیز برای ۱۰ شرکت مذکور پیش‌بینی شده و در مجموع بیش از ۵۰ درصد مالیات شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۳ برای آنها در نظر گرفته شده است.

● هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، حدود ۱۵,۶ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲ رشد داشته است. بررسی روند هزینه‌های سرمایه‌ای حقیقی (بدون اثر تورم) شرکت‌های دولتی، نشانگر یک روند رو به کاهش طی سال‌های اخیر است.

پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

بودجه سال ۱۴۰۳ نخستین بودجه‌ای است که پس از تغییر آیین‌نامه داخلی مجلس در فرآیند بررسی بودجه به صورت دو مرحله‌ای توسط مجلس مورد بررسی قرار می‌گیرد. دو مرحله‌ای شدن بودجه، فرصت بررسی دقیق‌تر جداول بودجه را برای مجلس شورای اسلامی فراهم نموده است. در بخش بودجه شرکت‌های دولتی پیشنهاد می‌شود بررسی مجلس شورای اسلامی در خصوص پیوست شماره ۳ لایحه بودجه با تمرکز بر خروجی‌های مورد انتظار شرکت‌ها و همچنین تحلیل روند شاخص‌های مالی آنها به جای تکیه صرف بر اعداد و ارقام پیوست مذکور انجام پذیرد. این مسئله از آن جهت قابل پیشنهاد است که تمرکز صرف بر اعداد پیوست شماره ۳ به دلیل غیر دقیق بودن ارقام و امکان اصلاح بودجه از سوی شرکت‌های دولتی در طول سال مالی، در عمل عایدی کمتری نسبت به تحلیل خروجی‌های حقیقی شرکت‌ها و تحلیل سرمایه‌گذاری‌های آنها خواهد داشت.

۱. مقدمه

در بخش اول این گزارش، ابتدا تغییرات لایحه بودجه ۱۴۰۳ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲ در خصوص احکام مربوط به شرکت‌های دولتی مد نظر قرار گرفته است. در بخش دوم گزارش تصویر کلان بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت از منظر تعداد شرکت‌ها به تفکیک امور و سودده و زیان‌ده و در بخش سوم بودجه شرکت‌ها از منظر منابع و مصارف شرکت‌ها ارائه شده است. در بخش چهارم، برخی اقلام صورت منابع و مصارف مانند درآمد و هزینه، مالیات و سود علی‌الحساب، سود و زیان و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مورد بررسی قرار گرفته است. در نهایت نیز جمع‌بندی گزارش ارائه می‌شود.

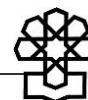
۲. برداشت یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی به موجب بند ب تبصره ۱۳

مهمترین تغییر قانون بودجه سال ۱۴۰۳ (۱) نسبت به قوانین قبلی در حوزه شرکت‌های دولتی، کسر یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های مذکور (به استثنای هزینه‌های سود و جریمه‌های بانکی و بیمه) برای امور فرهنگی است که در بند ب تبصره ۱۳ قانون بودجه سال ۱۴۰۳ مورد توجه قرار گرفته است. در سال‌های گذشته نیز بعضاً چنین اعتباراتی البته در مقیاس‌های کوچک‌تر پیش‌بینی می‌گردید. به عنوان مثال در قانون بودجه سال ۱۴۰۲، بندهای «و»، «ه» و «ح» تبصره ۹ به برداشت مبالغی از حساب شرکت‌های دولتی (و البته در برخی موارد سایر دستگاه‌های اجرایی) و صرف آن در امور فرهنگی اختصاص داشت. گفتنی است برای موارد مذکور در جدول شماره ۵ قانون بودجه ۱۴۰۲ اعتبارات مشخصی پیش‌بینی نشده بود و مصرف وجوه حاصل از آن به آیین‌نامه موکول گردیده بود.

مورد دیگر در همین رابطه، برداشت دو درصد از هزینه شرکت‌های دولتی بود که طی روال سال‌های گذشته، به بودجه عمومی واریز می‌گردید، این رقم برای سال ۱۴۰۲ (که در ردیف ۱۳۰۴۲۵ جدول شماره ۵ قانون بودجه سال ۱۴۰۲ درج گردیده)، ۶ هزار میلیارد تومان بوده است (این عنوان در جدول منابع لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ وجود ندارد). این در حالی است که رقم در نظر گرفته شده برای فعالیت‌های فرهنگی به موجب بند ب تبصره ۱۳ قانون بودجه سال ۱۴۰۳، به ۳۶ هزار میلیارد تومان بالغ شده است (که در ردیف شماره ۱۳۰۴۲۶ جدول شماره ۵ لایحه بودجه درج شده است). بخشی از دلایل این تفاوت، به دلیل عدم شمول شرکت‌های زیانده در قانون بودجه ۱۴۰۲ و سال‌های پیش از آن است به نحوی که شرکت‌های زیانده از پرداخت این مبالغ معاف بودند اما قانون بودجه سال ۱۴۰۳ هیچ گروهی از شرکت‌ها را معاف ندانسته و تمام شرکت‌های دولتی ملزم به پرداخت این مبالغ هستند. این در حالی است که کل سهم دولت از سود شرکت‌های دولتی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ که باید به خزانه واریز شود، ۶۰ هزار میلیارد تومان است. برای آنکه تصویر دقیقی در خصوص رقم ۳۶ هزار میلیارد تومان در مقیاس شرکت‌ها ایجاد شود، نسبت یک درصد از هزینه به کل سود برخی شرکت‌های دولتی محاسبه شده و در جدول ۱ ارائه شده است.

بر اساس جدول مذکور، یک درصد هزینه شرکت به کل سود شرکت در برخی از شرکت‌های دولتی بسیار بالاست. شایان ذکر است که یک درصد از هزینه در ۷۷ شرکت دولتی سودده از کل رقم سود پیش‌بینی شده برای سال آینده بیشتر است. برای مثال، یک درصد از هزینه سازمان مجری ساختمان‌ها بیش از ۶۰۰۰ برابر از کل سود شرکت در سال ۱۴۰۳ خواهد بود. این در حالی است که برای ۱۸۰ شرکت اساساً سود صفر پیش‌بینی شده و پرداخت یک درصد هزینه در خصوص آنها در عمل با احتمال قابل توجهی مساوی با زیان خواهد بود. در مجموع می‌توان گفت این رقم برای ۲۵۷ شرکت دولتی (معادل ۷۶ درصد از شرکت‌های دولتی) بیشتر از کل سود این شرکت‌هاست.

علاوه بر این، مصارف حاصل از یک درصد هزینه شرکت‌های دولتی، در قالب جدول ۱۲ تحت عنوان «توزیع اعتبارات بند ب تبصره ۱۳» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ مد نظر قرار گرفته است. نکته قابل ذکر در خصوص این اعتبارات آن است که این مبالغ در دسته اعتبارات اختصاصی جای گرفته است.

گفتنی است اخذ درصدی از هزینه شرکت‌های دولتی برای هر منظوری، به دلیل آنکه بخش مهمی از هزینه‌ها در بسیاری از شرکت‌ها، مربوط به خرید مواد اولیه تولید و به طور کلی هزینه تمام شده تولید است، با منطق کارشناسی قابل توجیه نیست. علاوه بر این، برداشت درصدی از هزینه شرکت‌های زیانده و دارای زیان انباشته نیز نه تنها به جهت کارشناسی توجیه‌پذیر نیست بلکه به معنای تعمیق زیان در شرکت‌های مذکور است. بر این اساس تذکر این نکته ضروری است که یکی از دلایل مهم زیانده بودن شرکت‌های دولتی و تداوم زیان در آنها، این جنس سیاست‌گذاری‌ها بوده و هست اما در زمان تصمیم‌گیری و تقنین برای ارتقای عملکرد و کاهش زیان در شرکت‌های دولتی، اذهان بعضاً معطوف به موضوعاتی مانند حقوق و پاداش و انتصابات و... می‌شود که البته در جای خود کاملاً شایسته توجه و مهم است اما نکته اینجاست که عوامل بسیار مهمی مانند این جنس سیاست‌گذاری‌ها که موجب تحمیل زیان‌های قابل توجه به شرکت‌ها می‌شود در این موارد بعضاً مورد غفلت قرار می‌گیرند. باید توجه داشت که نمی‌توان همزمان از زیانده بودن و وجود زیان انباشته در شرکت‌های دولتی گله‌مند بود و از سوی دیگر با برداشت درصدی از هزینه شرکت‌های دولتی در ابعاد گسترده، موجبات تحمیل یا تعمیق زیان بیشتر به آنها را فراهم کرد.

جدول ۱. نسبت یک درصد هزینه به کل سود هر شرکت دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳

ردیف	نام شرکت	نسبت یک درصد هزینه به کل سود شرکت
۱	سازمان مجری ساختمانها و تأسیسات دولتی و عمومی، شرکت مادر تخصصی	۶۰۸۶
۲	شرکت سهامی توسعه و نگهداری اماکن ورزشی کشور	۸۲۰
۳	شرکت مادر تخصصی تولید و توسعه انرژی اتمی ایران	۶۴۳
۴	شرکت صنایع هوایی قدس	۴۸۱
۵	شرکت بهره برداری نیروگاه اتمی بوشهر	۴۵۵
۶	شرکت سهامی پشتیبانی و نوسازی هلیکوپترهای ایران - پنها	۲۰۳
۷	شرکت سهامی مرکز تحقیق و تولید وسایل الکترونیک	۱۶۰
۸	شرکت سهامی صنایع هواپیماسازی ایران - هسا	۱۳۶
۹	شرکت سهامی صنایع هواپیمایی ایران - صها	۶۵
۱۰	شرکت طراحی و ساخت موتورهای هوایی	۴۷
۱۱	شرکت تولید نیروی برق منطقه غرب	۳۳
۱۲	شرکت سهامی مدیریت پسماندهای پرتوزای ایران	۲۳
۱۳	شرکت اکتشاف و تأمین مواد اولیه صنعت هسته ای ایران	۱۶
۱۴	شرکت سهامی شهرکهای صنعتی استان گیلان	۱۴
۱۵	شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی	۱۴
۱۶	شرکت سهامی لوله گستر اسفراین	۱۴
۱۷	شرکت سهامی نفت فلات قاره	۱۳

مأخذ: محاسبات پژوهش.

در شرکت‌های دولتی که بودجه آنها به صورت سربه‌سر بسته می‌شود، به دلیل صفر بودن سود، امکان محاسبه نسبت فوق وجود ندارد. در این شرکت‌ها میزان یک درصد هزینه با هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت از محل منابع داخلی مقایسه شده و نتایج در جدول ۲ منعکس شده است. همانطور که در جدول مذکور مشخص است، سازمان خدمات درمانی نیروهای مسلح بیش از ۴۴ هزار برابر از هزینه‌های سرمایه‌گذاری از محل منابع داخلی را باید بابت یک درصد هزینه خود برای امور فرهنگی پرداخت کند.

جدول ۲. نسبت یک درصد هزینه به کل هزینه‌های سرمایه‌گذاری (از محل منابع داخلی)

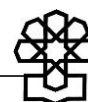
هر شرکت دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳

ردیف	نام شرکت	نسبت یک درصد از هزینه به کل هزینه‌های سرمایه‌گذاری از محل منابع داخلی هر شرکت
۱	سازمان خدمات درمانی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران	۴۴۱۲۱
۲	شرکت خدمات خط و ابنیه فنی راه آهن	۱۶۷۸
۳	شرکت فرآوری اورانیوم تولید سوخت هسته‌ای	۱۳۸۹
۴	شرکت سهامی خدمات حمایتی کشاورزی	۸۷۲
۵	مرکز گسترش فناوری اطلاعات	۸۵۰
۶	شرکت سهامی مرکز تحقیق و تولید وسایل الکترونیک	۵۵۵
۷	شرکت مهندسی و توسعه نفت	۵۵۱
۸	شرکت سهامی نفت فلات قاره	۵۰۱
۹	شرکت سهامی ساختمانی و تأسیساتی ساراتل ایران	۴۱۷
۱۰	شرکت سهامی پشتیبانی امور دام کشور	۴۰۶

مأخذ: محاسبات پژوهش.

با دقت در جداول ۱ و ۲ بالا که تنها نمونه‌ای از چند شرکت دولتی است، مشخص است که یک درصد از هزینه‌های هر شرکت ممکن است چندین برابر سود یا هزینه‌های سرمایه‌گذاری آن شرکت باشد. درج احکام این چنینی در کنار خروج همیشگی ۷۵ درصد از سود شرکت‌های دولتی آن هم به صورت علی‌الحساب و پیش از تحقق سود، باعث تضعیف توان سرمایه‌گذاری شرکت‌ها خواهد شد.

علاوه بر بند ب تبصره ۱۳، رقم ۵۰ میلیارد تومان دیگر در ردیف ۱۳۰۴۰۱ جدول ۵ لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ با عنوان بند ج ماده ۷۲ قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت آمده است که موضوع آن، کسر دو درصد از یک دوازدهم هزینه‌های جاری شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت سودده و فاقد زیان انباشته برای اجرای احکام قانون مذکور است.

۳. تعداد شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت

در جدول ۳ تعداد شرکت‌های سودده و زیان‌ده دولتی به تفکیک مصوب و عملکرد طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۷ نشان داده شده است. بر اساس جدول مذکور، تعداد شرکت‌های سودده و سربه‌سر در پیوست ۳ لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ برابر با ۳۲۳ شرکت و تعداد شرکت‌های زیان‌ده ۱۵ شرکت است. نکته‌ای که در خصوص جدول مذکور وجود دارد بالا بودن تعداد شرکت‌های زیان‌ده در عمل است در حالی که در پیوست ۳ لویح بودجه سنواتی تعداد کمی از شرکت‌ها به عنوان شرکت‌های زیان‌ده درج می‌شوند. واضح است که درج شرکت‌های زیان‌ده به عنوان شرکت‌های سودده و سربه‌سر، باعث کاهش شفافیت بودجه و غیر واقعی شدن آن می‌شود.

جدول ۳. تعداد شرکت‌های سودده و سربه‌سر و زیان‌ده مصوب و عملکرد سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۷

تعداد شرکت‌ها						عنوان
عملکرد			مصوب			
جمع	زیان‌ده	سودده و سربه‌سر	جمع	زیان‌ده	سودده و سربه‌سر	
۳۷۷	۱۹۴	۱۸۳	۳۷۷	۹	۳۶۸	قانون سال ۱۳۹۷
۳۸۲	۱۸۹	۱۹۳	۳۸۲	۶۷	۳۱۵	قانون سال ۱۳۹۸
۳۷۹	۱۴۸	۲۳۱	۳۷۹	۱۰۴	۲۷۵	قانون سال ۱۳۹۹
۳۴۵	۱۳۴	۲۱۱	۳۸۵	۵۹	۳۲۶	قانون سال ۱۴۰۰
۳۳۵	۱۵۶	۱۷۹	۳۷۶	۲۵	۳۵۱	قانون سال ۱۴۰۱
۳۴۳	۱۵۰	۱۹۳	۳۴۳	۱۷	۳۲۶	قانون سال ۱۴۰۲
			۳۳۸	۱۵	۳۲۳	لایحه سال ۱۴۰۳

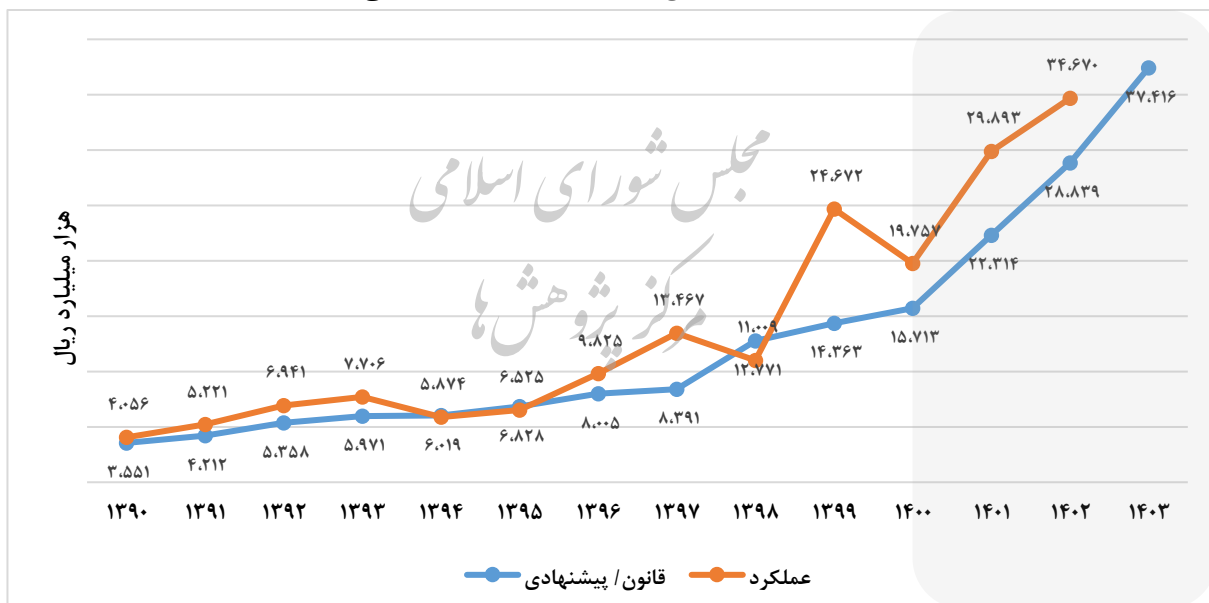
مأخذ: قوانین بودجه سنواتی. عملکرد سال ۱۴۰۲ بر اساس عملکرد ۶ ماهه است.

۴. بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت

در نمودار ۱ روند منابع و مصارف شرکت‌های دولتی به تفکیک رقم مصوب در قوانین بودجه سنواتی و لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ و میزان عملکرد طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۳ نمایش داده شده است. نکته‌ای که در خصوص نمودار ۱ و برخی دیگر از نمودارهای گزارش حاضر وجود دارد اینکه ارقام قبل از سال ۱۴۰۰ قابل مقایسه با ارقام بعد از سال ۱۴۰۰ نیستند. به دلیل حذف بزرگنمایی بودجه (ارقام حسابداری) شرکت ملی نفت و شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی و کاهش درآمدها و هزینه‌های شرکت‌های مذکور از قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به بعد، عملاً امکان مقایسه برخی ارقام شرکت‌های دولتی قبل و بعد از سال ۱۴۰۰ وجود ندارد.

شایان ذکر است که براساس نمودار شماره ۱، کل بودجه شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، حدود ۲۹.۷ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲ رشد داشته است.

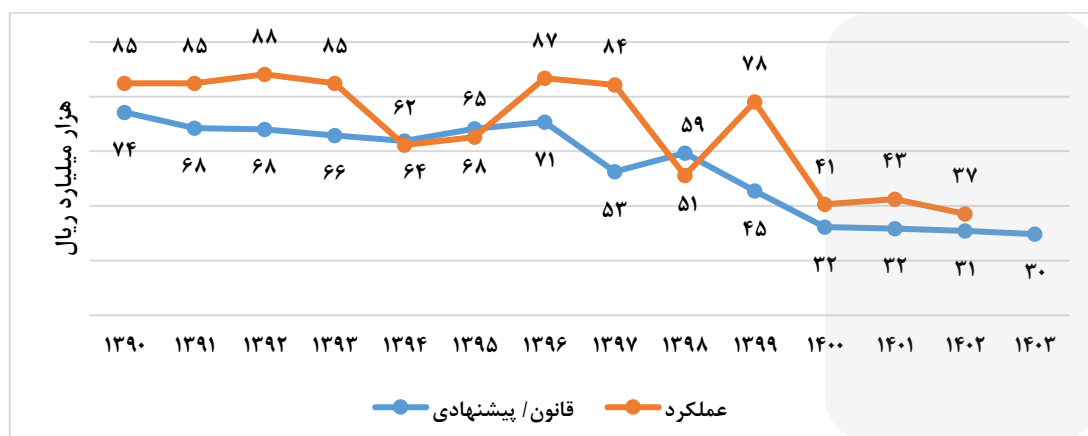
نمودار ۱. روند منابع و مصارف شرکت‌های دولتی

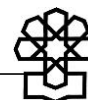
مأخذ: محاسبات پژوهش.

نکته‌ای که باید مورد توجه قرار گیرد اینکه رشد مذکور براساس قیمت‌های جاری است و اگر بودجه شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت (با حذف اثر تورم) مورد بررسی قرار گیرد (نمودار ۲)، نه تنها رقم مصوب بودجه شرکت‌های دولتی افزایشی نبوده، بلکه در یک بازه زمانی ۱۳ ساله، از یک روند کلی نزولی برخوردار بوده است.

نمودار ۲. روند بودجه شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵

مأخذ: همان.

۵. منابع و مصارف شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت

در جدول ۴، رقم مصوب و عملکرد و درصد تحقق ارقام سمت منابع شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ نشان داده شده است. براساس جدول مذکور، درصد تحقق درآمد و دارایی‌های جاری شرکت‌های دولتی در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲، بیش از مقدار مصوب و تسهیلات بانکی و سایر وام‌های داخلی، وام‌های خارجی و سایر دریافت‌ها کمتر از مقدار مصوب بوده است. همچنین بجز تسهیلات بانکی و سایر وام‌های داخلی، وام‌های خارجی و دارایی‌های جاری، سایر اقلام منابع شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲، افزایشی است.

جدول ۴. منابع شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ (هزار میلیارد ریال)

۱۴۰۳		۱۴۰۲			۱۴۰۱			عنوان
رشد نسبت به ۱۴۰۲	لایحه	درصد تحقق نسبت به مصوب شش ماهه	عملکرد شش ماهه	قانون	درصد تحقق	عملکرد سال	قانون	
۳۶.۳	۳۰۱۷۹	۱۲۸.۵	۱۴۲۳۱	۲۲۱۴۵	۱۵۴.۵	۲۵۱۹۴	۱۶۳۰۵	درآمد ها
۲۴.۳	۲۲۷	۱۳۳.۱	۶۷	۱۰۰	۹۷.۳	۷۵	۷۷	اعتبارات هزینه ای (کمک زیان)
۱.۲	۹۰.۶	۳۰.۰	۷۷	۵۱۴	۱۳۶.۸	۶۰.۲	۴۴۰	اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای (مجری طرح های پیوست یک)
-۸.۵	۱۱۰.۲	۷۵.۷	۴۵۶	۱۲۰.۴	۳۵.۱	۴۰.۶	۱۱۵۶	تسهیلات بانکی و سایر وام های داخلی
-۱۷.۵	۳۴۹	۶۴.۶	۲۱۲	۶۵۷	۲۲.۰	۱۵۶	۷۰.۹	وام های خارجی
-۷	۳۴۶	۵۶۸.۱	۱۰۵۶	۳۷۲	۱۷۰.۰	۱۰۴۷	۶۱۶	دارایی های جاری
۱۹.۷	۴۳۰.۷	۶۴.۳	۱۲۳۷	۳۸۴۶	۸۰.۱	۲۴۱۲	۳۰۱۰	سایر دریافت ها
۲۹.۷	۳۷۴۱۶	۱۲۰.۲	۱۷۳۳۵	۲۸۸۳۹	۱۳۴.۰	۲۹۸۹۳	۲۲۳۱۴	جمع

مأخذ: همان.

در جدول ۵، رقم مصوب و عملکرد و درصد تحقق ارقام مصارف شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ و لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ نشان داده شده است. براساس جدول مذکور، ارقام مربوط به عملکرد هزینه‌ها، ۵۰ درصد سود سهام، سایر حساب‌های تخصیص سود و افزایش دارایی‌های جاری طی سال ۱۴۰۱ و ۶ ماهه اول سال ۱۴۰۲، از ارقام مصوب آن بیشتر و سود سهام، وجوه اداره شده و هزینه‌های سرمایه‌ای کمتر از رقم مصوب بوده است. همچنین به‌غیر از وجوه اداره شده، بازپرداخت تسهیلات بانکی و سایر وام‌های داخلی و بازپرداخت ودیعه و بدهی‌ها، سایر اقلام سمت مصارف شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۴۰۲ افزایشی است.

جدول ۵. مصارف شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲

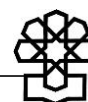
و لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ (هزار میلیارد ریال)

۱۴۰۳		۱۴۰۲			۱۴۰۱			عنوان
درصد رشد نسبت به ۱۴۰۲	لایحه	درصد تحقق (نسبت به مصوب ۶ ماهه)	عملکرد شش ماهه	قانون	درصد تحقق	عملکرد سال	قانون	
۴۱	۲۸۵۴۹	۱۴۳.۲	۱۴۴۴۸	۲۰۱۷۳	۱۶۲.۲	۲۴۶۰.۵	۱۵۱۷۰	هزینه‌ها
۶۱.۷	۲۳۱	۸۰.۴	۵۷	۱۴۳	۱۲۲.۵	۱۴۲	۱۱۶	مالیات
۹۸.۵	۳۶۳	۱۸۳.۵	۱۶۸	۱۸۳	۲۰۸.۰	۳۰۷	۱۴۸	۵۰ درصد سود
۲	۱۱۴	۳.۴۴	۲۵	۱۱۲	۱۲.۳	۱۲	۱۰۱	سود سهام
۱۶۵	۲	۵۰۷۷.۳	۱۵	۱	۱۰۵۰.۷	۵	۰.۵	سایر حساب‌های تخصیص سود
-۳۳.۲	۱۰۹۲	۲۰.۱	۱۹۳	۱۹۲۳	۱۲.۳	۱۵۰	۱۲۲۳	بازپرداخت تسهیلات بانکی و سایر وام‌های داخلی
۴۱.۸	۴۹۴	۷۰.۶	۱۷۱	۴۸۵	۱۱۲.۰	۳۹۲	۳۵۰	بازپرداخت وام‌های خارجی
۰	۱۱	۳۲.۷	۲	۱۱	۲۱.۲	۳	۱۳	وجوه اداره شده
-۲۷.۵	۷۷۵	۵۶.۴	۳۰۲	۱۰۶۹	۱۰۶.۸	۹۹۳	۹۳۰	بازپرداخت ودیعه، بدهی‌ها و سایر پرداخت‌ها
۱۵.۶	۶۹۲۷	۵۵.۶	۱۵۹۹	۵۷۴۶	۶۹.۷	۳۳۴۳	۴۷۹۷	هزینه‌های سرمایه‌ای
۴۷۷.۲	۲۷۷	۴۰۳۲.۵	۹۶۸	۴۸	۱۸۰۷.۳	۱۰۵۴	۵۸	افزایش دارایی‌های جاری
۲۹.۹	۳۸۸۳۵	۱۲۰.۱	۱۷۹۴۸	۲۹۸۹۴	۱۳۵.۴	۳۱۰۰۸	۲۲۹۰۸	جمع کل
۳۴.۶	۱۴۱۹	۱۱۶.۱	۶۱۲	۱۰۵۵	۱۸۷.۸	۱۱۱۴	۵۹۳	کسر می‌شود: ذخیره استهلاک
۲۹.۷	۳۷۴۱۶	۱۲۰.۲	۱۷۳۳۵	۲۸۸۳۹	۱۳۴.۰	۲۹۸۹۳	۲۲۳۱۴	جمع کل

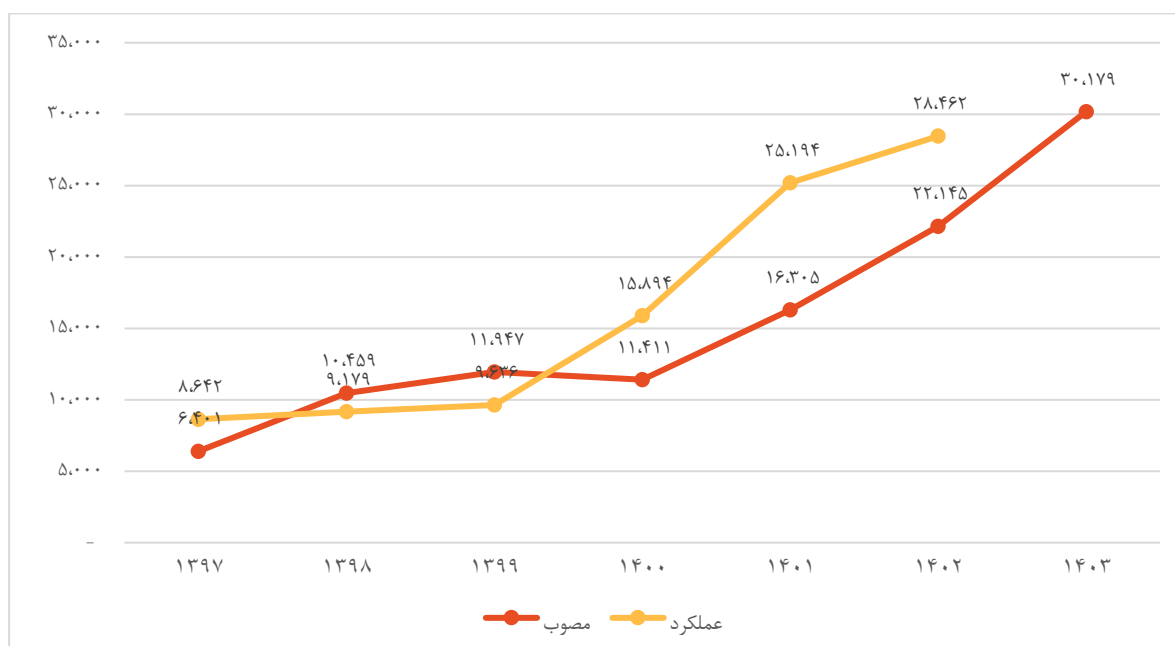
مأخذ: همان.

۱-۴. درآمد و هزینه

در جدول ۴ گزارش ملاحظه گردید که درآمد شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱، رشد ۳۶,۳ درصدی داشته است. در نمودارهای ۳ و ۴، به ترتیب ارقام مصوب و عملکردی درآمد شرکت‌های دولتی براساس قیمت‌های جاری و قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ نشان داده شده است. براساس نمودار ۳، درآمد شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۷ افزایشی بوده است.

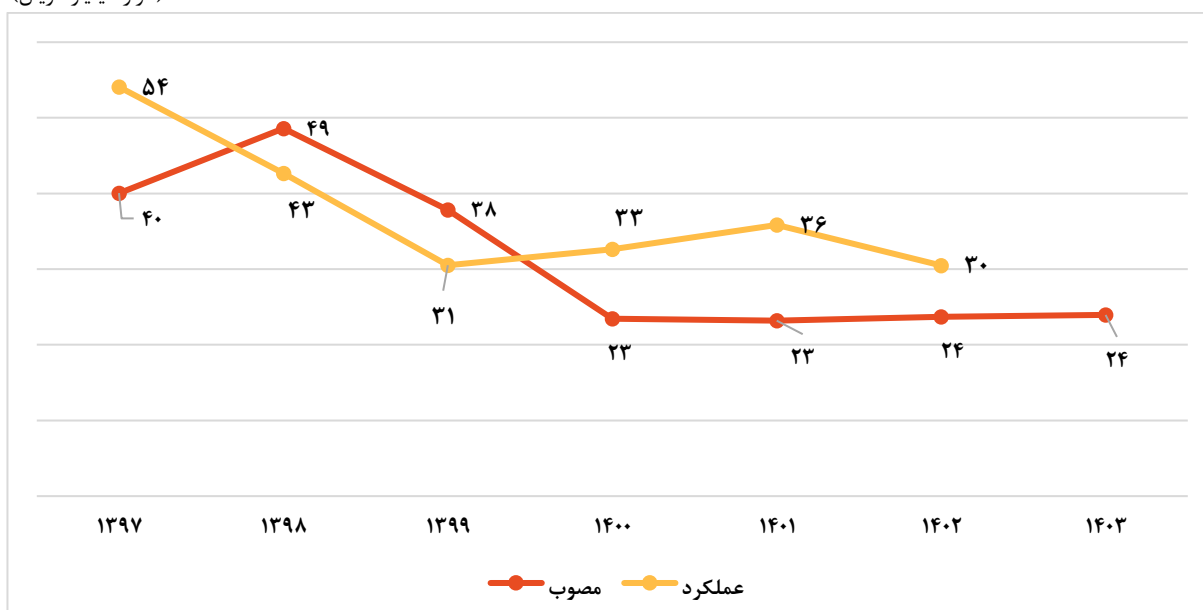

نمودار ۳. ارقام مصوب و عملکرد درآمد شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۳۹۷-۱۴۰۳ (هزار میلیارد ریال)

لیکن هنگامی که درآمد شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ مورد بررسی قرار می‌گیرد، مشخص می‌شود روند رقم مصوب درآمد شرکت‌های مذکور طی سال‌های ۱۳۹۸-۱۴۰۰ کاهشی و پس از آن بدون رشد بوده و از یک روند ثابت برخوردار است. میزان عملکرد درآمد شرکت‌های دولتی نیز طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۹ کاهشی و پس از آن با شیب کمی افزایشی بوده است.

نمودار ۴. ارقام مصوب و عملکرد درآمد شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۳۹۷-۱۴۰۳ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ (هزار میلیارد ریال)

در جدول ۶، هفت شرکت دولتی دارای بیشترین درآمد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ نشان داده شده است. براساس جدول مذکور، هفت شرکت و بانک دولتی، در مجموع حدود ۵۸ درصد از درآمد شرکت‌های دولتی را (حاصل از فروش کالا و خدمات) ایجاد می‌کنند.

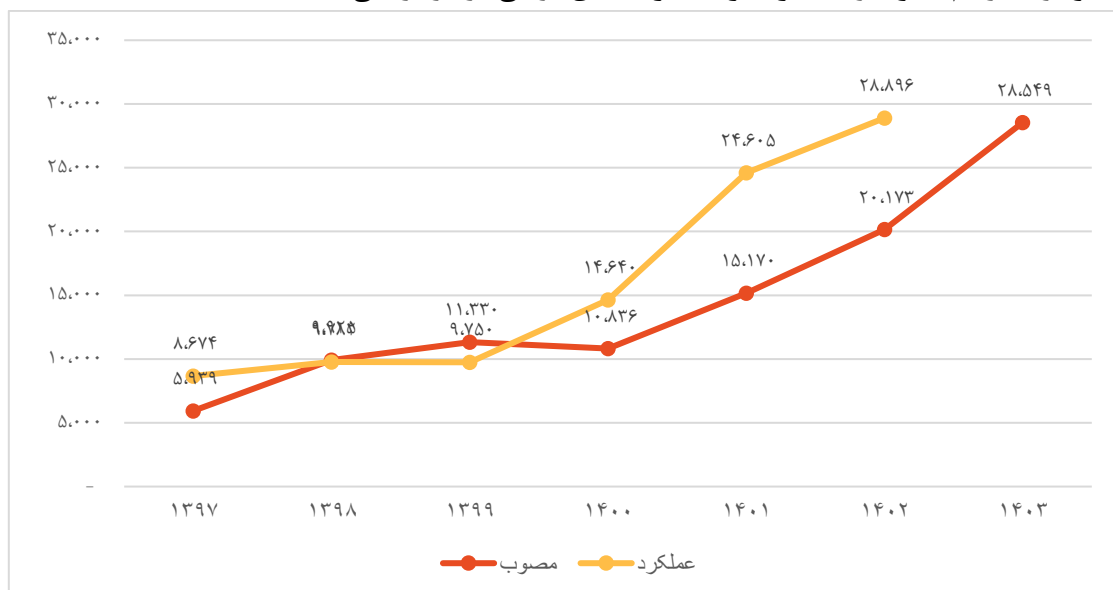
جدول ۶. هفت شرکت دولتی دارای بیشترین درآمد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ (هزار میلیارد ریال)

لایحه ۱۴۰۳			ردیف
سهم از کل	درآمد	نام شرکت	
۱۵	۴,۶۴۰	پالایش نفت آبادان	۱
۱۳	۳,۹۴۸	شرکت ملی نفت	۲
۱۱	۳,۳۲۱	شرکت ملی گاز	۳
۷	۲,۰۰۷	بازرگانی دولتی ایران	۴
۵	۱,۴۳۷	بانک سپه	۵
۵	۱,۳۶۹	بانک ملی	۶
۳	۷۹۴	بانک مرکزی	۷
۵۸	۱۷۵۱۶	جمع	

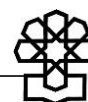
مأخذ: همان.

براساس جدول ۵ گزارش مشخص است که هزینه شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲، رشد ۴۱ درصدی داشته است. در نمودارهای ۵ و ۶، به ترتیب ارقام مصوب و عملکردی هزینه شرکت‌های دولتی براساس قیمت‌های جاری و قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ نشان داده شده است. براساس نمودار ۵، هزینه شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۷ افزایشی بوده است.

نمودار ۵. ارقام مصوب و عملکرد هزینه شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۴۰۳-۱۳۹۷ (هزار میلیارد ریال)

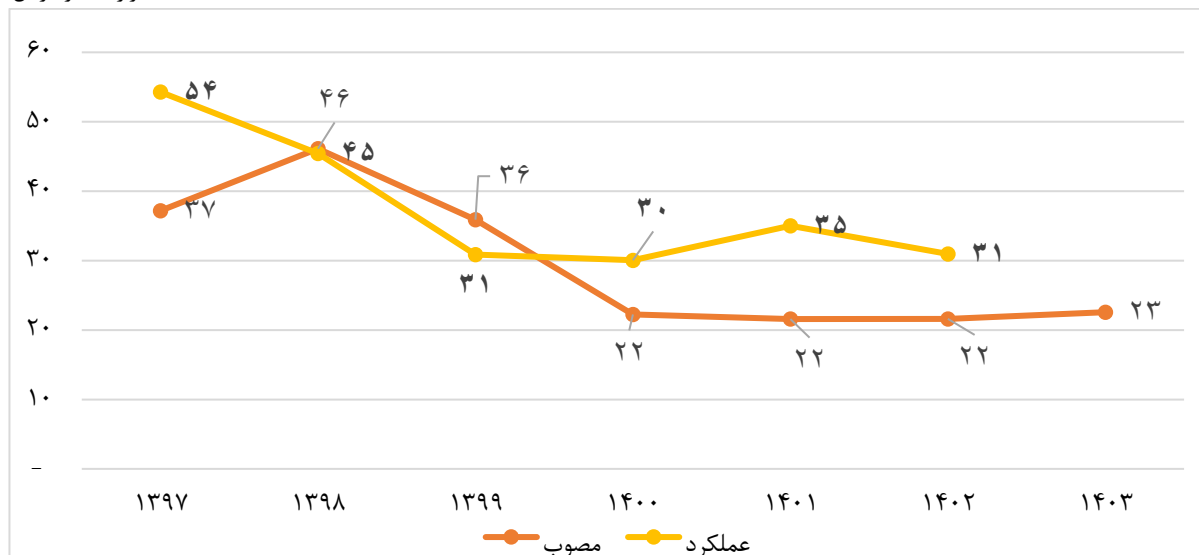

مأخذ: همان.

لیکن هنگامی که درآمد شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ مورد بررسی قرار می‌گیرد، مشخص می‌شود روند رقم مصوب درآمد شرکت‌های مذکور طی سال‌های ۱۳۹۸-۱۴۰۰ کاهشی و پس از آن بدون رشد بوده و از یک روند ثابت برخوردار است.

نمودار ۶. ارقام مصوب و عملکرد هزینه شرکت‌های دولتی در بازه زمانی ۱۳۹۷-۱۴۰۳ به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵ (هزار میلیارد ریال)

مأخذ: همان.

در جدول ۷، هفت شرکت دولتی دارای بیشترین هزینه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ نشان داده شده است. براساس جدول مذکور، هفت شرکت و بانک دولتی، در مجموع حدود ۵۸ درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی را (عمدتاً صرف خرید مواد اولیه و هزینه تولید) به خود اختصاص می‌دهند.

جدول ۷. هفت شرکت دولتی بیشترین درآمد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ (هزار میلیارد ریال)

ردیف	لایحه ۱۴۰۳		
	سهم از کل	هزینه	نام شرکت
۱	۱۶	۴۶۰۰	پالایش نفت آبادان
۲	۱۱	۳۰۶۶	ملی گاز
۳	۷	۲۰۰۷	بازرگانی دولتی ایران
۴	۱۱	۳۲۲۸	ملی نفت ایران
۵	۵	۱۳۶۹	بانک سپه
۶	۵	۱۴۳۷	بانک ملی ایران
۷	۳	۷۳۴	بیمه ایران
	۵۸	۱۶۴۴۰	جمع

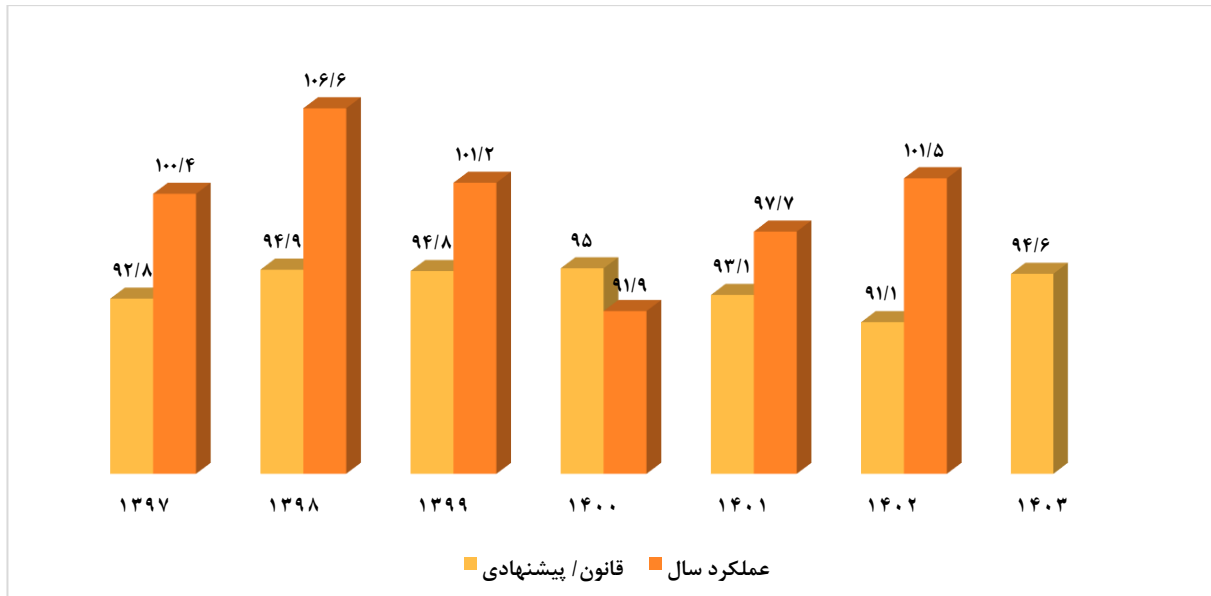
مأخذ: همان.

برای آنکه امکان مقایسه درآمد و هزینه شرکت‌های دولتی با هم فراهم شود، در نمودار ۷ نسبت هزینه‌ها به درآمدهای شرکت‌های دولتی برای ارقام مصوب و عملکردی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۲ نشان داده شده است. براساس نمودار مذکور، به‌غیر از سال ۱۴۰۰، همواره ارقام عملکرد هزینه شرکت‌های دولتی بیش از درآمدهای آنها بوده است.

نمودار ۷. نسبت هزینه‌ها به درآمدهای شرکت‌های دولتی برای ارقام مصوب

(درصد)

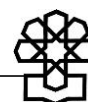
و عملکردی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۳

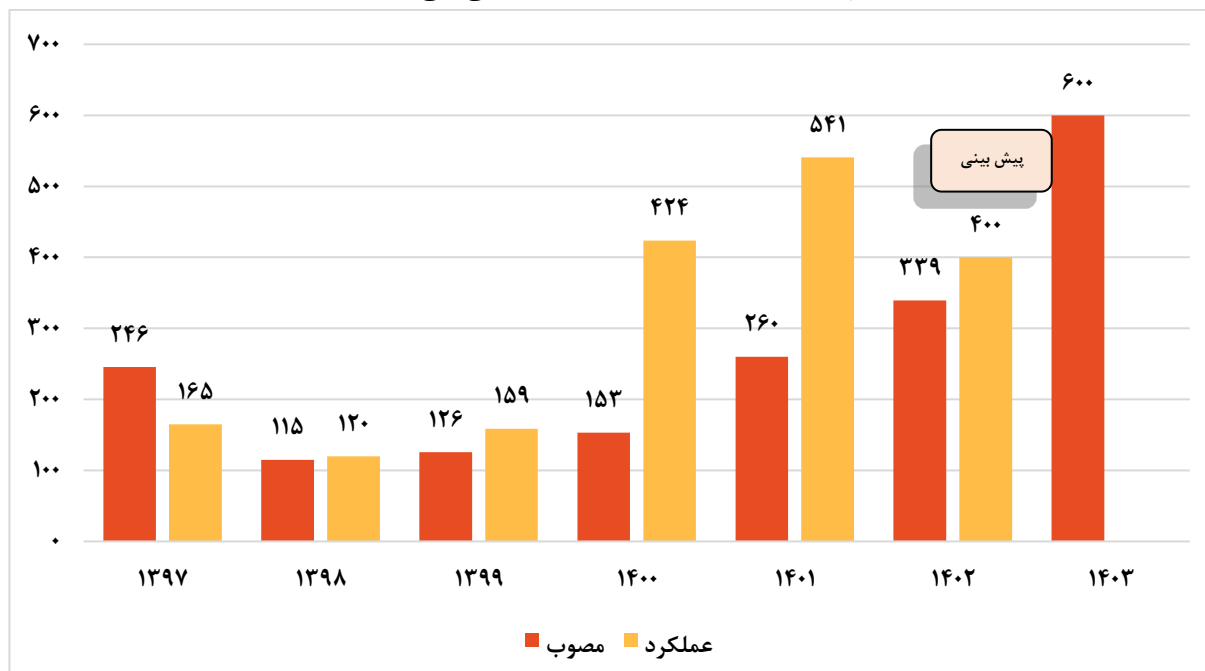
مأخذ: همان.

۲-۴. مالیات و سود علی‌الحساب

در نمودار ۸، میزان مصوب و عملکرد سود سهام شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۳ نشان داده شده است. بر اساس نمودار مذکور، سود علی‌الحساب شرکت‌های دولتی در لایحه سال ۱۴۰۳، حدود ۷۷ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲ رشد داشته است. نکته قابل توجه در خصوص نمودار مذکور، عملکرد عمدتاً بالا و بیش از ۱۰۰ درصد سود سهام شرکت‌های دولتی است که در سال ۱۴۰۰ بیش از سال‌های دیگر نمود پیدا کرده است. شایان ذکر است که بخشی از فاصله میزان عملکرد با مصوب در سال ۱۴۰۰، می‌تواند در نتیجه رشد نرخ ارز و افزایش درآمد شرکت‌های دولتی مرتبط با نرخ ارز باشد.

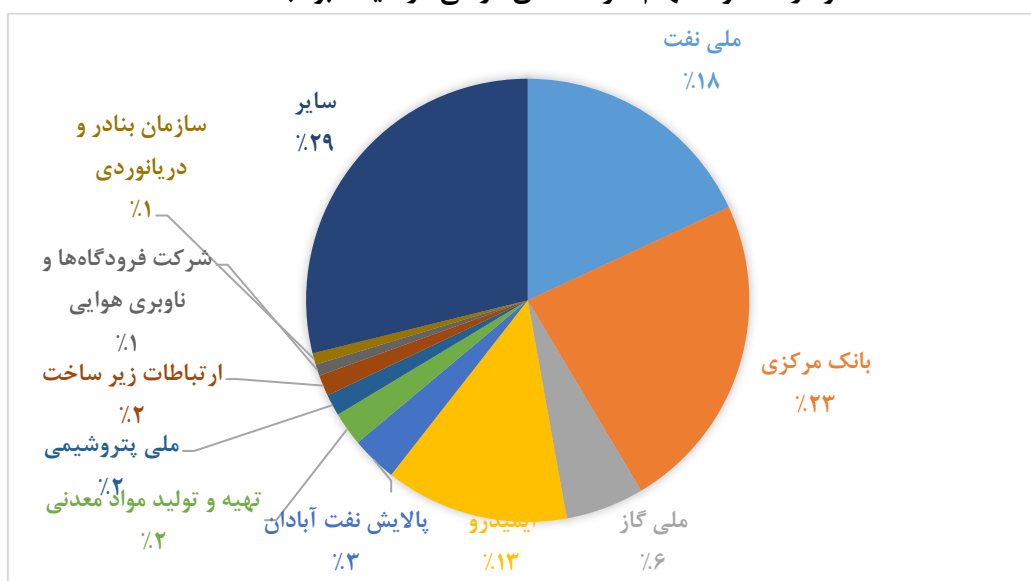
نمودار ۸. سود سهام مصوب و عملکرد شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۷ (هزار میلیارد ریال)

مأخذ: همان.

در نمودار ۹، شرکت‌هایی که مقرر است بیشترین سود سهام را در سال ۱۴۰۳ به خزانه واریز کنند، مشخص شده‌اند. بر اساس نمودار مذکور شرکت‌های ملی نفت ایران، بانک مرکزی، ملی گاز، ایمیدرو، پالایش نفت آبادان، تهیه و تولید مواد معدنی، ملی پتروشیمی، ارتباطات زیر ساخت، فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی و سازمان بنادر و دریانوری بیش از ۷۰ درصد از سود مصوب شرکت‌های دولتی در سال ۱۴۰۳ را پرداخت خواهند کرد و باقی ۳۲۸ شرکت دیگر در مجموع حدود ۳۰ درصد از سود مصوب را پرداخت خواهند کرد.

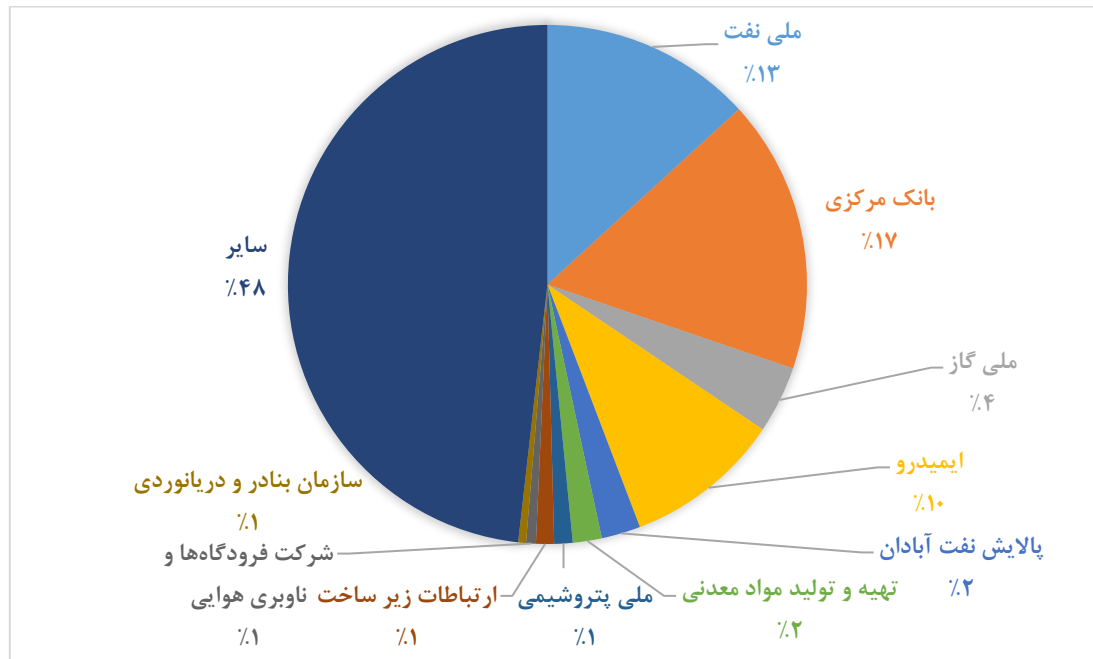
نمودار ۹. سود سهام شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه ۱۴۰۳

مأخذ: همان.

در نمودار ۱۰، شرکت‌هایی که بیشترین مالیات در سال ۱۴۰۳ برای آنها در نظر گرفته شده، نشان داده شده است. بر اساس نمودار مذکور مشخص است که ۱۰ شرکتی که بالاترین مالیات را دارند، بالاترین سود را هم داشتند (نمودار ۹). بر این اساس، ۱۰ شرکت دولتی بیش از ۵۰ درصد مالیات را پرداخت خواهند کرد و سهم باقی شرکت‌ها از مالیات در مجموع حدود ۴۸ درصد خواهد بود.

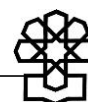
نمودار ۱۰. سهم مالیات شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳

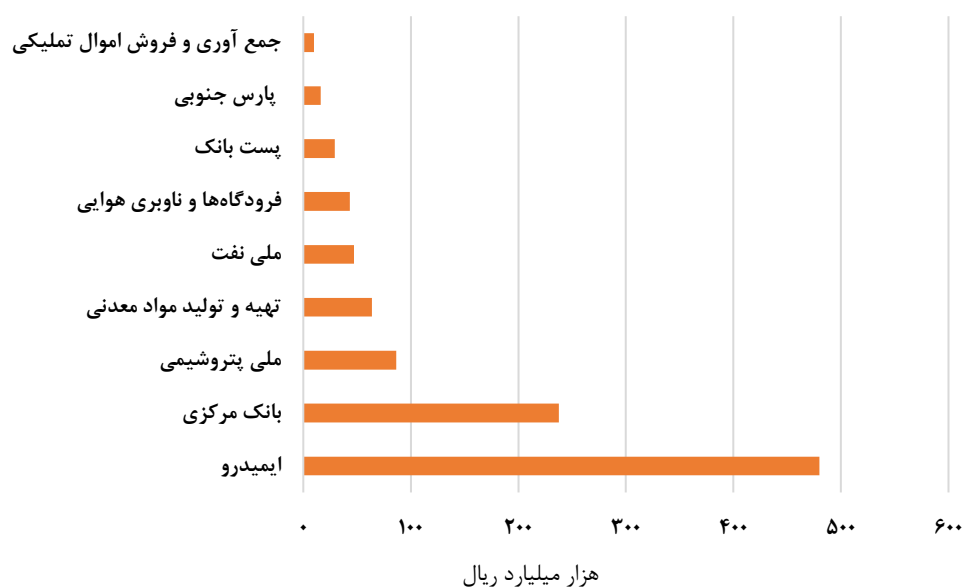
مأخذ: همان.

۳-۴. سود و زیان

در نمودار ۱۱ سودآورترین شرکت‌های دولتی بر اساس عملکرد سال ۱۴۰۱ ارائه شده است. بر اساس نمودار مذکور مشخص است ایمیدرو حدود ۵۰ هزار میلیارد تومان سود در سال ۱۴۰۱ داشته و پس از آن بانک مرکزی با سودی حدود ۲۵ هزار میلیارد تومان در جایگاه بعدی قرار می‌گیرد. ۹ شرکت مندرج در نمودار ۱۱، در مجموع حدود ۱۰۰ هزار میلیارد تومان سود در سال ۱۴۰۱ داشته‌اند.

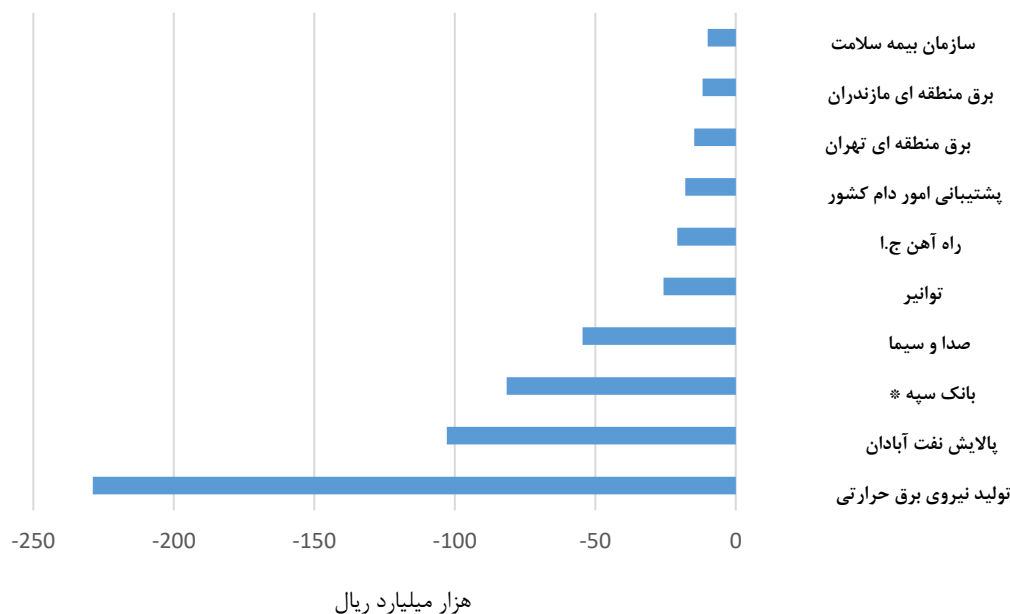

نمودار ۱۱. سود آورتترین شرکت ها در عملکرد سال ۱۴۰۱

زیان آورتترین شرکت‌ها بر اساس عملکرد سال ۱۴۰۱، در نمودار ۱۲ نشان داده شده است. نکته‌ای که در خصوص برخی از شرکت‌های زیان‌ده باید در نظر گرفت این است که علت ایجاد زیان لزوماً نه به خاطر ضعف در عملکرد این شرکت‌ها بلکه به دلیل قیمت‌های تکلیفی، خروج قابل توجه سود، برداشت درصدی از هزینه‌ها، عدم بازگشت وجوه حاصل از واگذاری بنگاه‌های زیرمجموعه (در خصوص سازمان‌های توسعه‌ای) و سایر عوامل مرتبط با سیاستگذاری ایجاد شده است. ۱۰ شرکت مندرج در نمودار ۱۲، در مجموع حدود ۶۰ هزار میلیارد تومان زیان در سال ۱۴۰۱ داشته‌اند که بیش از ۱۰ درصد زیان شرکت‌های دولتی در این سال است. نکته قابل توجه اینکه از ۱۰ شرکت مندرج در نمودار ۱۲ تنها ۳ شرکت در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ به عنوان شرکت‌های زیان‌ده درج شده و باقی شرکت‌ها در لیست شرکت‌های سودده و سر به سر آمده بودند.

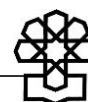
نمودار ۱۲. زیان آورترین شرکت‌ها در عملکرد سال ۱۴۰۱

*بخشی از زیان بانک سپه به واسطه ادغام برخی بانک‌های دیگر در این بانک اتفاق افتاده است.

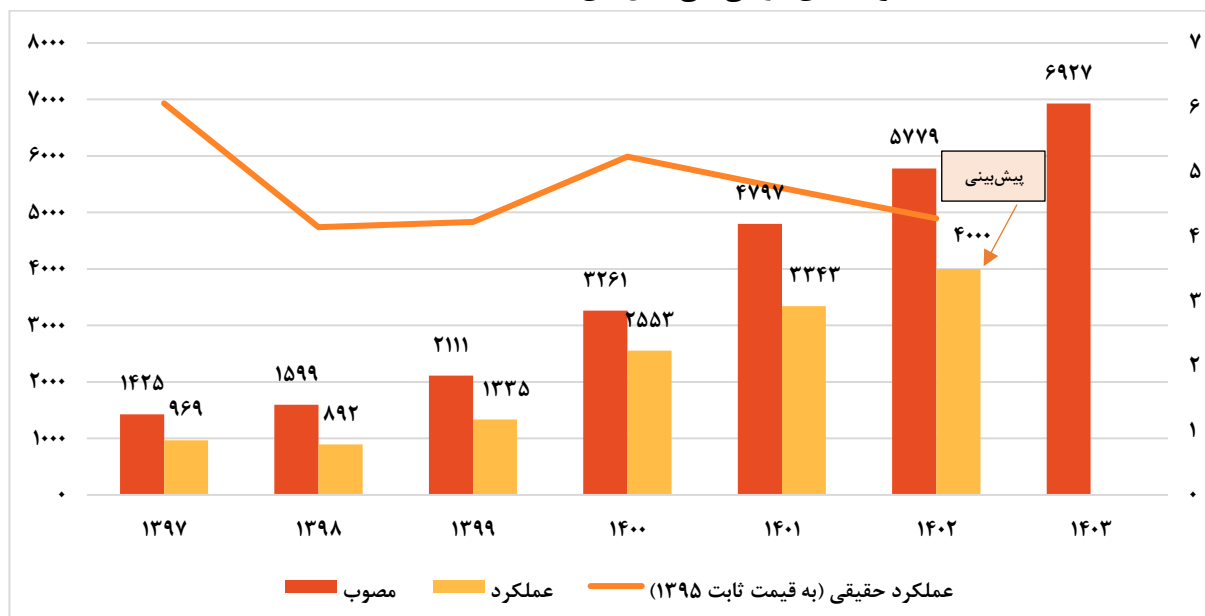
۴-۴. هزینه‌های سرمایه‌ای

براساس جدول ۵ گزارش، هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، حدود ۱۵,۶ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۲ رشد داشته است. در نمودار ۱۳، ارقام مصوب (به قیمت جاری) و عملکردی (به قیمت جاری و ثابت سال ۱۳۹۵) هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی نشان داده شده است. بر اساس نمودار مذکور، روند کلی هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵، طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۷ با شیب ملایمی کاهش یافته و همچنین میزان عملکرد با میزان مصوب در سال‌های مذکور فاصله داشته و تحقق هزینه‌های مزبور همواره کمتر از ارقام مصوب بوده است.

نمودار ۱۳. هزینه‌های سرمایه‌ای مصوب و عملکرد (به قیمت‌های جاری و ثابت سال ۱۳۹۵)

شرکت‌های دولتی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۷ (هزار میلیارد ریال)

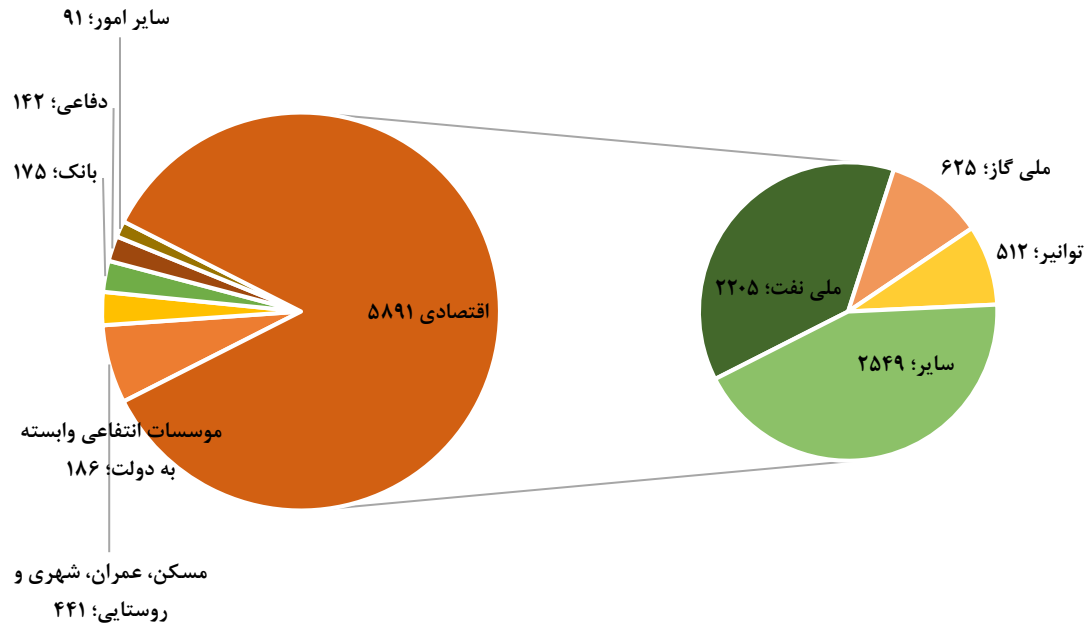
مأخذ: همان.

برای بررسی دقیق‌تر ارقام هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی، هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ به تفکیک امور در نمودار ۱۴ ارائه شده است. براساس این نمودار، شرکت‌هایی که ذیل امور اقتصادی در پیوست ۳ لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ قرار می‌گیرند، در مجموع حدود ۵۸۹۱ هزار میلیارد تومان از هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی را از محل منابع داخلی به خود اختصاص داده‌اند. حدود ۹۰ درصد هزینه‌های سرمایه‌ای شرکت‌ها از محل منابع داخلی و حدود ۱۰ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دولت تأمین می‌شود. بخش عمده هزینه‌های سرمایه‌ای مربوط به شرکت‌های حوزه امور اقتصادی که بیشترین سهم از این گروه را دارد، مربوط به شرکت ملی نفت ایران است.

نمودار ۱۴. هزینه‌های سرمایه‌ای از محل منابع داخلی شرکت‌های دولتی

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۳ به تفکیک امور

(هزار میلیارد ریال)

مأخذ: محاسبات پژوهش.

۵. جمع‌بندی

در این گزارش به بررسی پیوست ۳ لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با موضوع بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و همچنین احکام مرتبط با موضوع مذکور در ماده‌واحد لایحه بودجه پرداخته شده است. در این بررسی مشخص شد که مهم‌ترین تغییر قانون بودجه سال ۱۴۰۳ نسبت به قوانین قبلی در حوزه شرکت‌های دولتی، کسر یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های مذکور (به استثنای هزینه‌های سود و جریمه‌های بانکی و بیمه) که در بند ب تبصره ۱۳ قانون بودجه سال ۱۴۰۳ مورد توجه قرار گرفته است. گفتنی است درج احکام این چنینی در کنار خروج همیشگی ۷۵ درصد از سود شرکت‌های دولتی آن هم به صورت علی‌الحساب و پیش از تحقق سود، باعث تضعیف توان سرمایه‌گذاری شرکت‌ها خواهد شد.

بررسی صورت منابع و مصارف شرکت‌های دولتی در پیوست ۳ لایحه بودجه سال ۱۴۰۳، مویده رشد اکثر اقلام با شیب کمی است که بعد از حذف اثر تورم در برخی اقلام و ارائه آنها به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۵، مشخص می‌شود که گردش مالی شرکت‌های دولتی تقریباً از روند کلی کاهشی در طول یک دهه گذشته برخوردار بوده است.

منابع و مأخذ

۱. قانون بودجه سال ۱۴۰۳

۲. بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۳): بودجه شرکت‌های دولتی، شماره مسلسل ۱۸۷۸۴، مرکز پژوهش‌های مجلس

گزیده سیاستی

اخذ در صدی از هزینه شرکت‌های دولتی برای هر منظوری، به دلیل آنکه بخش مهمی از هزینه‌ها مربوط به هزینه تمام شده تولید است، به لحاظ کارشناسی قابل توجیه نیست. خروج ۳۶ هزار میلیارد تومانی منابع شرکت‌های دولتی در قالب کسر یک درصد هزینه آنها در بودجه ۱۴۰۳ نیز مشمول همین مسئله خواهد بود.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir